

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ, ДОБРОСОВІСНОСТІ ТА РОЗУМНОСТІ І ПРАВОВІ НАСЛІДКИ НЕДІЙСНОСТІ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Валентина Крижна,
*провідний науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності АПрН України, кандидат юридичних наук,
доцент*

Закріплення на рівні Цивільного кодексу України від 16.01.2003 року (далі — ЦК України) договірних конструкцій у сфері інтелектуальної власності і все ширше використання їх на практиці потребує вирішення питання наслідків визнання недійсними таких договорів з урахуванням особливостей прав інтелектуальної власності та принципів цивільного права.

До теми недійсності правочинів неодноразово зверталися науковці [1-3], однак, зазначеному аспекту проблематики не було приділено уваги. Якщо бути об'єктивним, то слід зазначити, що ці питання не є повністю вирішеними і в інших країнах [4].

Мета даного дослідження — з'ясування правових наслідків недійсності договорів у сфері інтелектуальної власності, виходячи із закріплених в ЦК України принципів справедливості, добросовісності і розумності.

Для цього необхідно проаналізувати положення законодавства України про недійсність правочинів та строки позовної давності.

У випадку недотримання положень чинного законодавства України укладений сторонами договір може бути недійсним в силу приписів закону (нікчемний правочин)

чи на підставі рішення суду (оспорюваний правочин).

Нікчемні правочини — це правочини, недійсність яких встановлена законом, у зв'язку з чим не вимагається визнання такого правочину недійсним судом (ч. 2 ст. 215 ЦК України). Так, нікчемними є правочини, які вчинені: з порушенням вимог щодо письмової форми (ч. 2 ст. 1107, ч. 1 ст. 1118 ЦК України); малолітніми особами за межами їх цивільної дієздатності (ст. 221 ЦК України); недієздатними особами (ст. 226 ЦК України); без дозволу органу опіки та піклування, якщо повинна бути його згода на укладення договору (ст. 224 ЦК України); з порушенням публічного порядку (ст. 228 ЦК України).

Оспорювані правочини — це правочини, недійсність яких прямо не передбачена законом, але такий правочин може бути визнаний судом недійсним, якщо одна із сторін або інша заінтересована особа заперечує його дійсність на підставах, встановлених законом (ч. 3 ст. 215 ЦК України). До оспорюваних відносяться правочини, вчинені: неповнолітніми фізичними особами за межами їх цивільної дієздатності (ст. 222 ЦК України); фізичними особами, цивільна дієздатність яких обмежена

недійсності договорів у сфері інтелектуальної власності відповідають принципам справедливості, добросовісності та розумності, закріпленим у ст. 3 ЦК України? Очевидно, що буквальне застосування положень про недійсність правочинів, без урахування особливостей майнових прав інтелектуальної власності, не відповідає наведеним загальним засадам цивільного законодавства України. А ще в Древньому Римі юрист Ульпіан вважав, що "коли право суперечить справедливості, повинна панувати остання" (Д. 15.1.32). Аналогічна ідея висловлена і в науково-практичному коментарі за редакцією розробників проекту Цивільного кодексу України: "Дуже часто справедливість розуміють як рівність пропорцій або як концепцію пропорційності обраних засобів поставленій меті. Але визначити поняття справедливості й закріпити його нормативно в законах неможливо. Справедливість є категорією, яка адекватно може бути реалізова-

на через правозастосовну діяльність. Слід пам'ятати, що коли несправедливість закону стає нестерпною, суд повинен захищати справедливість" [5, С. 13].

На наш погляд, недоцільно чекати, поки несправедливість закону стане нестерпною, а потрібно намагатися не допускати таких випадків. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок про нагальну потребу закріплення на законодавчому рівні можливих варіантів наслідків недійсності договорів у сфері інтелектуальної власності в залежності від підстав недійсності та з урахуванням особливостей прав інтелектуальної власності.

Звичайно, в межах однієї статті неможливо вирішити всі існуючі питання з аналізованої теми, а тому проведене дослідження може слугувати підґрунтям для подальших наукових пошуків у цій сфері. ◆

Список використаних джерел:

1. Гутников О.В. *Недействительные сделки в гражданском праве. Теория и практика оспаривания.* — М.: Бератор-Пресс, 2003. — 576 с.
2. Матвеев И.В. *Правовая природа недействительных сделок.* — М.: ООО Издательство "Юрлитинформ", 2002. — 176 с.
3. Шахматов В.П. *Составы противоправных сделок и обусловленные ими последствия.* — Томск: Издательство Томского университета, 1967. — 311 с.
4. Schulte-Beckhausen Thomas. *Markenlizenzvertrage.* — Köln: RWS Verlag Kommunikationsforum GmbH, 2002. — 131 s.
5. *Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України.* — К.: Істина, 2004. — 928 с.